కొన్ని దశాబ్దాలపాటు ఆకాశవాణిలో వివిధ హోదాల్లో పనిచేసిన అల్లంరాజు వెంకటరావు గారు 'సుధామ'గా సాహితీ లోకంలో సుప్రసిద్ధులు. సుధామగారు కవి, రచయిత, వక్త, కాలమిస్ట్, కార్టూనిస్ట్, సాహితీ విమర్శకులు..! వృత్తి రీత్యానూ, ప్రవృత్తి రీత్యానూ ఆయన కలుసుకున్న, తెలుసుకున్న వ్యక్తుల గురించి, సందర్భాల గురించి ప్రతినెలా 'రేడియో జ్ఞాపకాలు'గా మలచి మనకి అందిస్తున్నారు. సుధామగారి ఇ-మెయిల్ -
sudhama_51@yahoo.com

4

వృత్తిరీత్యానూ, ప్రవృత్తి రీత్యానూ కలుసుకున్న, తెలుసుకున్న వ్యక్తులగురించి, సందర్భాల గురించీ - మాటాడుకుందామనే ఈ రేడియో జ్ఞాపకాల రాతలు! ఆకాశవాణి వృత్తిలోకి ప్రవేశించడానికి ముందు బాల్యం నుండీ నా ప్రవృత్తి తదనుగుణంగా ఎలా ఉంది, ఆ సందర్భాలు ఏమిటి అన్నదే ప్రస్తుతం కబుర్లాడుతున్నాను! అంచేత నా గురించే చెప్పుకుంటున్నట్లు అనిపించడం సహజం! ఇంకాస్త భరిస్తూండండి మరి!

ఓ మాట చెప్పనా! ఆ రోజుల్లో పత్రికలు, రేడియో మాత్రమే - విజ్ఞాన, వినోద, వికాస మాధ్యమాలు. రేడియో అంటే ఆకాశవాణి మాత్రమే! ఇప్పటిలా ప్రైవేట్ ఛానల్స్ గట్రా లేవుకదా! టీ.వీ కూడా 1980 లదాకా తెలియదనే చెప్పాలి. మరి, అలాంటి నేపథ్యంలో, ఆ రోజుల్లో, ఆకాశవాణిలో ఉద్యోగం, అందునా కేంద్రప్రభుత్వం ఉద్యోగం లభించడం అంటే - నల్లేరు మీద బండినడకేమీ కాదు! నిజానికి 1978 లో ఆకాశవాణిలో నేను ఉద్యోగినయ్యే వేళకే - రేడియోలో హేమాహేమీలు ఎందరో రిటైరయ్యారు. బుచ్చిబాబు, గోపీచంద్, ఆచంట జానకీరాం, కృష్ణశాస్త్రి, బందా, స్థానం, దాశరథి, న్యాయపతి రాఘవరావు, కామేశ్వరి (రేడియో అన్నయ్య, అక్కయ్య), మునిమాణిక్యం వీరెవరూ రేడియోలోలేరు. కుర్రాడిని కనక వీరిలో ఎవరితోనూ రేడియోలో నేను కలిసి పనిచేయలేదు! కానీ ఒక్క గోపీ చంద్, జానకీ రాం గారలు తప్ప - మిగతా అందరినీ నేను చూసాను. వారిలో కొందరికి నేనూ తెలుసు. ఒక పిల్లవాడిగా, యువకునిగా నన్ను వారిలో అభిమానించిన వారున్నారు. అందుకు కారణం - నేను ఆకాశవాణిలో ఒక ట్రాన్స్‌మిషన్ ఎగ్జిక్యూటివ్‌గా ఉద్యోగంలో చేరకముందే, చిన్నపిల్లవానిగా బాలానందం రోజులనుంచీ రేడియోతో సంబంధం ఏదో రకంగా ఉన్నవాడినే. అంతేకాక క్యాజువల్ ప్రొడక్షన్ అసిస్టెంట్‌గా - కాలేజీలో చదువుకుంటూనే రేడియోలో 1978కు ముందు కొన్ని సంవత్సరాలు (విడతల వారీగా) పనిచేసాను. అందువల్ల ప్రస్తుతం ఆ ముందటి సందర్భాలూ, నా అభిరుచులూ, ప్రవృత్తీ నన్ను ఆకాశవాణి ఉద్యోగిగా ఎలా మార్చాయి అనే నేపథ్యం వివరించడం - సందర్భోచితమే అనుకుంటున్నాను. ఏ పరిస్థితులు, ఏ వాతావరణం, నన్ను రేడియోకి లాక్కువెళ్ళిందో చెప్పడం 'రేడియో జ్ఞాపకాలు'లో ముఖ్యమైన భాగమనే అనుకుంటున్నామరి. ఏమంటారు?

నా హెచ్.ఎస్.సి హాల్‌టికెట్ ఫోటో

సరే! సంగతుల్లోకి వచ్చేద్దామా మరి! 'అమర్ జవహర్ బాలానంద సంఘం' - నేను కాలేజీలో చేరేవరకు నడిపాను. మలక్ పేట ప్రభుత్వోన్నత పాఠశాల నుండి 1965లో హెచ్.ఎస్.సి పాసయ్యాను. పదవతరగతి తర్వాత అప్పుడు హయ్యర్ సెకండరీ సర్టిఫికెట్ పరీక్ష (హెచ్.ఎస్.సి) ఉండేది. అది పబ్లిక్ ఎగ్జామ్! స్కూల్లో ప్రతి తరగతిలో చివర జరిగే వార్షిక పరీక్షలూ, ఆ తరువాత పై తరగతికి ప్రమోట్ అవ్వడం - మామూలుగా జరిగే సంగతి. కానీ 'హెచ్.ఎస్.సి పబ్లిక్ ఎగ్జామ్' - వేరే పరీక్ష సెంటర్‌లో రాయాలి. పేపర్లు కూడా మన స్కూలు టీచర్లు దిద్దరు" అంటే - అప్పట్లో పిల్లలకు అదెంత పెద్ద పరీక్షో మీరు ఊహించుకోవచ్చు! పైగా పదిహేను సంవత్సరాలు నిండితేగానీ ఆ పరీక్ష రాయడానికి ఉన్నత విద్యాశాఖ ఒప్పుకునేది కాదు. 1951 నవంబర్‌లో పుట్టిన నాకు 1965 మార్చిలో జరిగే పరీక్షలకు పధ్నాలుగవ ఏడు ఇంకా నడుస్తోంది. మెడికల్ సర్టిఫికెట్ ఏదో పెడితే, ప్రత్యేక గుర్తింపుతో అంగీకరిస్తారని తెలుసుకుని, మా నాన్నగారు మెడికల్ డిపార్ట్ మెంట్ కనుక, నేను ఆ పరీక్షరాసి పాసయ్యాను. అదో క్రెడిట్టే మరి!

నా మొదటి కార్టూన్

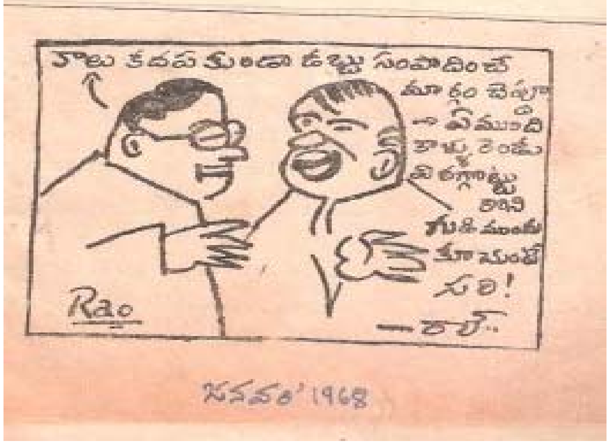

బడిలో నేను తరగతిలో పొట్టివాడికిందే జమ! నిక్కరు, చొక్కాలే కదా ఆ రోజుల్లో! హెచ్.ఎస్.సి. హాల్ టిక్కెట్టు కోసం కొంచెం పెద్దవాడిలా కనిపించడానికి 'టై' కట్టుకుని ఫోటో తీయించుకుని అప్లికేషన్‌కు జతచేయమని, మా హెడ్మాష్టర్ గారే సలహా ఇచ్చారు! బాలానంద సంఘంతో, విజ్ఞాన జ్యోతి లిఖిత పత్రికతో స్కూల్లో కొంచెం గుర్తింపు ఉండేది కదా! స్కూలు వార్షికోత్సవాల్లో 'పన్నాబాయి' హిందీ నాటికలో పన్నాకుమారునిగా, అలాగే పేరు గుర్తులేదుగానీ ఓ చారిత్రక నాటకంలో - పొడుగాటి ఒరలోంచి పొట్టి కత్తిలాగే హాస్యసైనికుడిగా నటించడం, ఖవ్వాలి పాటలు పాడడం కూడా గుర్తే! మా కాలనీ గణపతి నవరాత్రి ఉత్సవాల్లో సెక్రటేరియట్ అసోసియేషన్ వాళ్ళు వేసిన 'దొంగవీరుడు' లాంటి నాటకాలు చూడడం, నేనూ, విశ్వనాథ సూర్యనారాయణ మరికొందరం మిత్రులం - 'ఏక్ దిన్ కా సుల్తాన్' వంటి నాటికలు వేయడం గొప్పలు చెప్పుకోవడం కోసం అనుకోకండి, పాఠశాలదశలోనే ఆ రోజుల్లో విద్యార్థుల్లోని ప్రతిభ - అది సాహిత్య, నాటక, చిత్రకళాది రంగాలకు చెందినది ఏదయినా ఎలా ప్రోత్సహించబడేదో, ఎలాంటి టెన్షన్లూ లేకుండా ఆడుతూపాడుతూ రోజులు గడవడానికి ఎక్కువ వీలుండేదో చెప్పడానికే తలుచుకుంటున్నాను.

అమ్మ,నాన్నగారు

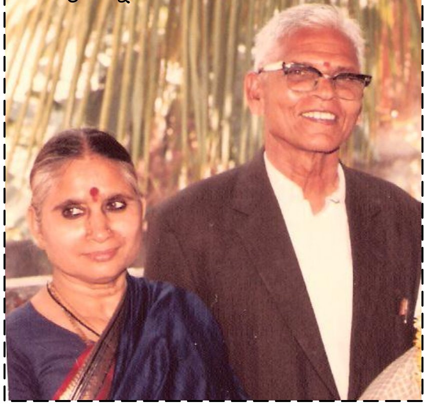

అప్పట్లో ఫస్ట్‌క్లాస్, సెకండ్ క్లాస్, థర్డ్ క్లాస్ స్టూడెంట్స్ అనేది మాత్రం కేటగిరీ! పర్సంటేజ్‌లూ, పాయింట్లూ ఇప్పట్లా ఊదరగొట్టేవి కావు. ఫస్ట్‌క్లాస్ స్టూడెంట్స్ తీరే వేరు! నేనెప్పుడూ థర్డ్‌క్లాసుకూ, హయ్యర్ సెకండ్ క్లాసుకూ మధ్యలో వాడినే. బొమ్మలు గీయడం, నాటకాలు వేయడం, పిల్లల్ని పోగేసి బాలానందం అంటూ ఆడడం, లిఖిత పత్రిక అంటూ రాస్తూకూచోవడం.. ఇవి అమ్మ నాన్నలచేత తిట్టించిన సందర్భాలు లేవని అనను గానీ, నా మార్కుల స్థాయి ఏమిటో వారికి తెలుసుకనుక, "బాగా చదువుకో! బొమ్మలు అవీ

కూడెడతాయా, గుడ్డెడతాయా?'' అని ఓ ప్రక్కన తిడుతూనే, చూసీచూడనట్లుగా ఊరుకుంటూ, ఓ మంచి బొమ్మ వేసినా, మరే కళాత్మక పని చేసినా 'బావుందిరా' అనేవారు. నాన్నగారికి కోపం తక్కువే అయినా, అది మా అన్నయ్య మీద ఒకసారి చూసాను కాబట్టి జాగ్రత్తపడేవాడిని. ఆరుగురు పిల్లల్లో నేను కొంచెం అర్భకుని కిందే జమ! పొట్టిగా ఉండేవాడిని కూడాను.

అచ్చులో వచ్చిన నా మొదటి కవిత

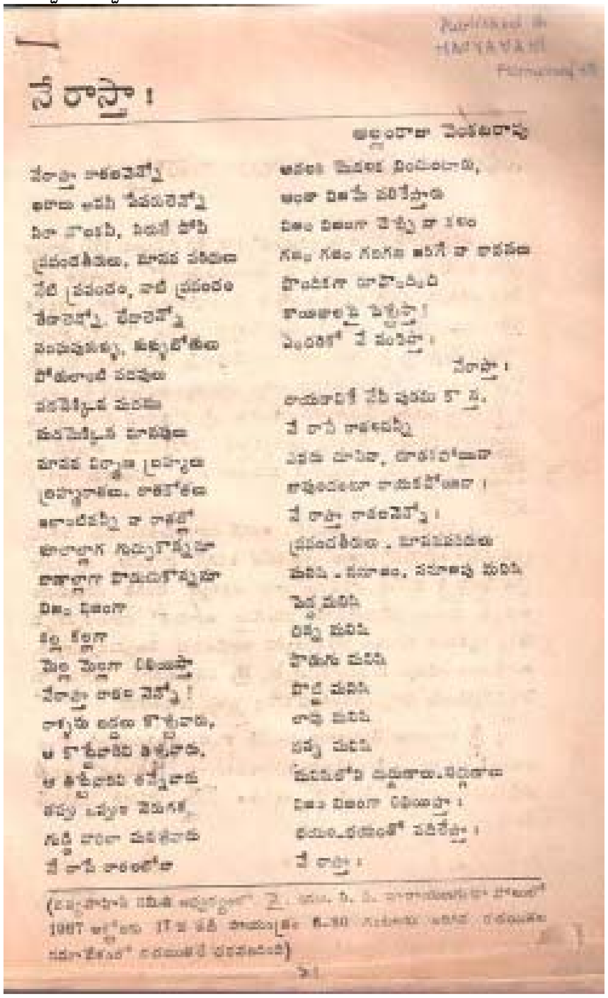
నే రాస్తా !

అల్లంరాజు వెంకటరావు

[illegible]

ఒకే ఒకే కోతి కొమ్మచ్చిలా నేనూ ఎటో ఎటో గెంతుతున్నట్లున్నా... వదిలేయండి! స్కూల్లోని ఒక సంగతి మటుకు చెప్పేసి కాలేజి యువవాణి కబుర్లకు వెళ్ళిపోతానే... మా స్కూల్లో కృష్ణమూర్తిగారి తర్వాత, వెంకటేశ్వర శర్మగారని పెద్ద తరగతిలో ఇంకో తెలుగుమాష్టారుండేవారు. రామబ్రహ్మంగారనే లెక్కల మాష్టారంటే మటుకు హడలిపోయేవాళ్ళం. చేతివేళ్ళు ముడిపించి వెనక్కి తిప్పమని, లెక్కతప్పు చేస్తే, డస్టర్ తో కొట్టేవాడాయన. పేను బెత్తాలు ఝళిపించే వైఖరీ ఉండేది. 'దండం దశగుణం భవేత్' అని - తల్లితండ్రులూ, గురువులూ విశ్వసించిన కాలంకదా అది! అలాగే మా హెడ్మాష్టర్ వెంకటేశ్వర్రావ్ గారన్నా హడలిపోయేవాళ్ళం. మాక్లాస్ టీచర్ లక్ష్మి మటుకు చాలా మంచివారు. రైలు పట్టా ముక్కలాంటి గంటను మ్రోగించే ప్యూన్ 'పెంటయ్య' కూడా బాగా గుర్తే! 'మన బడినడుపున దెవ్వరురా?' అని తెలుగువాచకంలో ఉంటే - మా చెల్లి, బడిగంట కొట్టే పిరియడ్ల పద్ధతే బడినడపడం అనుకుని - 'పెంటయ్య' అని సమాధానం ఇచ్చింది కూడాను.

మా తెలుగు మాష్టార్ల చొరవతో - స్కూలు వార్షికోత్సవానికి ఆచార్య దివాకర్ల వేంకటావధాని గారు వచ్చి 'వసుచరిత్ర' లోని ఓ ఘట్టం వివరిస్తూ ప్రసంగించడం ఆనాటి మా లేత బుర్రల మీద మంచి సాహిత్యాభిరుచిని కలిగించింది! గిరికను తండ్రి హిమవంతుడూ, తల్లి శుక్తిమతీనదీ - ఎలా గారాబంగా పెంచారో ఆయన 'వసుచరిత్ర' పద్యం చెప్పి విశ్లేషించిన తీరు ఇప్పటికీ నా కనులముందు కదలాడుతూంది! ఆ ప్రసంగ సారాంశం నా లిఖిత పత్రికలో వార్తలా రాసుకున్నా కూడాను. అదే ఆచార్య దివాకర్ల వేంకటావధానిగారి దగ్గర ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలో ఎం.ఏ తతగతుల్లో ప్రత్యక్ష విద్యార్థిని అవుతాననీ, ఆ తరువాత యువభారతి సంస్థ ఆయనకు ఒకసారి సన్మానం చేసినపుడు ఆ సన్మాన పత్రాన్ని నా అక్షరాలంకరణతో రాస్తానని గానీ, వృత్తిరీత్యా రేడియోలో ఆయన ప్రసంగాలు రికార్డు చేస్తాననిగానీ అప్పుడు నాకు తెలియదుకదా! ప్రాచీన సాహిత్యంపట్ల పాఠశాల వార్షికోత్సవంలో 'దివాకర్ల'వారి ప్రసంగమే అభిరుచిని. పెంచింది. సైన్సు అంటే కొంచె ఇష్టముండేది గానీ, లెక్కలంటే భయమే! అక్షరం ఆకర్షించినంతగా అంకెలు ఆకర్షించలేదు నన్ను - నాటికీ, నేటికీ!

ఆచార్య దివాకర్ల వేంకటావధాని గారు

హెచ్.ఎస్.సి తరువాత, హైదరాబాదులోని వివేక వర్ధనీ కళాశాలలో పి.యు.సి (ప్రీ యూనివర్సిటీ కోర్స్) లో చేరి బై.పి.సి తీసుకున్నాను. నాన్నగారికి తాను వైద్య ఆరోగ్యశాఖలో ఉండడం వల్ల, పిల్లల్లో ఒక్కరైనా 'డాక్టరీ' చదివితే బాగుణ్ణని ఉండేది! అన్నయ్య బి.కామ్ చేసాడు. నేను పి.యు.సిలో కెమిస్ట్రీలో పదిమార్కులు తగ్గి పరీక్ష తప్పడంతో,లెక్కలు, సైన్సు ఈ రెండూలేని చదువే చదువుతానని ఇంట్లో హఠం చేసి - ప్రాచ్యకళాశాలలో డిప్లమో ఇన్ ఓరియంటల్ లాంగ్వేజెస్‌లోకి తరువాత మారిపోయాను.

పి.యు.సిలో ఒక్కసారిగా బోధన సైతం ఆంగ్లమాధ్యమం అయ్యేసరికి, అంతవరకూ అంటే హెచ్.ఎస్.సి వరకు తెలుగు మాధ్యమంలో చదువుకోవడం వలన చాలా ఇబ్బంది పడిపోయిన విద్యార్థుల్లో నేనొకడిని. నిడదవోలు సర్వేశ్వరావు గారి తెలుగు పిరియడ్ అంటే మాత్రం ప్రాణం లేచి వచ్చేది. ఆయన నిడదవోలు వెంకటరావుగారి అబ్బాయి. నిడదవోలు వెంకట్రావు, వసంత రావు వెంకటరావు వీళ్ళ పాఠాలు హైస్కూల్ పాఠ్యపుస్తకాల్లో చదువుకున్నాం. పి.యు.సి చదువుతున్నపుడు తెలుగు పుస్తకంలో పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావుగారి సాక్షి వ్యాసాలలోని 'స్వభాష' పాఠం ఉండేది. జంఘాల శాస్త్రి - తెలుగులో మాట్లాడలేనని ఆంగ్లంలో ఉపన్యసించే ఓ పెద్దమనిషిని చూసి ఉపన్యసించినట్లుగా సాగే ఆ వ్యాసం, నాటినుంచి నేటివరకూ నేను అభిమానించే రచన! మీలో ఎందరు చదివారో నాకు తెలియదుగానీ, 'స్వభాష' సాక్షి ఉపన్యాస వ్యాసం మీరు చదివి ఉండకపోతే తప్పక చదవండి. ప్రతి తెలుగువాడూ తప్పక చదవి తీరవలసిన అద్భుతవ్యాసం అది!

వివేకవర్ధని కాలేజీలో పి.యు.సిలో చేరిన వెంటనే మామూలుగా నిక్కరు, చొక్కా వేసుకు తరగతికి వెళ్ళగా, అంతా నవ్వడం, కాలేజీకి ప్యాంటు వేసుకు వెళ్ళాలని గ్రహించి, ఇంట్లో పోరి ఆ తరువాత పైజమాలు, ప్యాంట్లు ధరించి వెళ్ళడం ఎలా మర్చిపోతాను! ఎన్.సి.సి.లో చేరడానికి నా ఎత్తు సరిపోకపోవడంతో, నాకు తగిన ఎన్.సి.సి ఖాకీ డ్రెస్సూ, బూట్లూ లేక లాభంలేదని ఎన్.సి.సి సారు నన్ను పొమ్మనడం గుర్తే. పొడుగవ్వాలని దూలాలు పట్టుకు వ్రేలాడేవాడిని కూడాను! పి.యు.సి నుండి ప్రాచ్యకళాశాల డిప్.ఓ.యల్ లో చేరేవరకు రెండుమూడేళ్ళు రేడియో కేంద్రంతో ఎలాంటి ప్రత్యక్ష సంబంధంలేదన్న మాట వాస్తవం.

(యువభారతి కబుర్లతో వచ్చేనెల వస్తానే!)